

ב"ה

קונטרס

מעדני יום טוב

ביאורים בעניני חג השבועות ומתן תורה

מדברי

הוד כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

זצוקלה"ה נבג"מ זיע"א

מעמו זראו כי טוב הי

הגנו לבשר לקהל הלומדים כי ניתן
להרשם כמנויים על הקובץ השבועי

לקראת שנת

ולקבלו מידי שבוע באמצעות הדואר

בסך 10 ש"ח בלבד לחודש
(דמי טיפול ומשלוח)

לפרטים נא לפנות לטלפון 03-9604832
(ניתן להשאיר הודעה)

יוצא לאור על ידי
'אור החסידות'

מכון תורני להפצת תורת החסידות

ת.ד. 2033 כפר-חב"ד, 72915

טלפון: 03.9604832 פקס: 03.9607370

בשער

לקראת חג השבועות הבעל"ט הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדיה, קונטרס 'מעדני יום טוב' והוא ליקוט נפלא בענייני החג מתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זיע"א.

הקונטרס נחלק ל-ג' מדורים: 'כאישי אחד בלב אחד' – ביאור בענין האחדות שהיתה בבנ"י קודם מ"ת, דזו היתה ההכנה הראשונה למ"ת.

'עליונים ירדו ותחתונים יעלו' - ביאור הענין הידוע דהחידוש דמ"ת הוא בביטול הגזירה ד'עליונים לא ירדו למטה ותחתונים לא יעלו למעלה'.

'זמן מתן תורתנו' - ובו ביאור בטענת המלאכים "תנה הודך על השמים" מדין בר מצרא, ותשובת משה ע"כ.

וזאת למודעי, שבד"כ לא הובאו הביאורים בשלימותם, ובאיזהו מקומן אף עברו עריכה קלה, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים, שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שעוד קודם מתן תורה דחג השבועות נזכה לגאולה האמיתית והשלמה, ונזכה לשמוע "תורה חדשה" מפיו של משיח, תכף ומיד ממש.

ימים הסמוכים לזמן מתן תורתנו, ה'תשס"ה

מערכת לקראת שבת

שע"י מכון 'אור החסידות'

"כאיש אחד בלב אחד"

– "חולשא דאורחא" – ההכנה הראשונה לקבלת התורה

בנוגע לר"ח סיון אומרת הגמ' דמשה "לא אמר להו ולא מידי" (בעניני ההכנה לקבלת התורה) "משום חולשא דאורחא". ותמיהא, דלאחר הכנה והשתוקקות כה ארוכה לקבלת התורה, תעכב ה"חולשא דאורחא"? בשיחה זו מבאר רבנו ענין ה'חולשא דאורחא' וכיצד הוא מהווה הכנה לקבלת התורה.

א. "בחודש השלישי גו' ביום הזה באו מדבר סיני . . . ויחן שם ישראל נגד ההר" (יתרו יט, א-ב), ומפרשים חז"ל ש"ביום הזה" קאי על ראש חודש, דבר"ח סיון הגיעו בני' למדבר סיני.

בהגדה של פסח אומרים אנו "אלו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו", כלומר - עצם התייצבותם של בני' "נגד ההר" זוהי כבר מעלה גדולה ונפלאה, וכפי שאומרים חז"ל עה"פ "ויחן שם ישראל" - "כאיש אחד בלב אחד" (רש"י), דע"י עמידת בני' נגד ההר, נפעלה בהם אחדות נפלאה.

והנה, בנוגע לר"ח סיון מצינו, לכאורה, דבר פלא:

הגמרא (שבת פו, ב) מספרת בפרטיות כיצד הכין משה רבינו את בני' לקבלת התורה בימים אלו שבין הגעתם להר סיני ומתן תורה: ב' סיון "אמר להו ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש", ג' סיון - מצות הגבלה, ד' סיון

- הציווי על פרישה, ה' סיון - "בנה מזבח והקריב עליו קרבן"; משא"כ בר"ח סיון - היום בו הגיעו להר סיני - "לא אמר להו ולא מידי משום חולשא דאורחא".

ולכאורה זהו כלל אינו מובן:

ידוע מה שאומרים חז"ל (ר"ן סוף פסחים) שבצאת בני ממצרים היתה להם תשוקה נפלאה לקבלת התורה, ועד שספרו את הימים שנותרו עד מ"ת. ומובן בפשטות, שככל שהתקרבו יותר למ"ת גברה אצלם ההשתוקקות, ואעכו"כ בשעה שהגיעו להר סיני - המקום שבו עתידים לקבל את התורה - שודאי וודאי שגברה אצלם אז התשוקה והצפייה לקבלת התורה.

ורואים בטבע בני אדם, שכאשר יש לאדם געגועים חזקים לדבר, אין תופסת אצלו מקום עייפותו של הגוף. ובפרט כשהדבר קרוב אליו ביותר, שאז בוודאי אין הוא מרגיש את עייפותו של הגוף.

ועפ"ז תמוה, דבעומדם "נגד ההר", לאחרי כל השבועות שבהם התגעגעו לקבלת התורה, יתעכב משה רבינו מלהכין את בני לקבלת התורה משום "חולשא דאורחא"? ויתירה מזו - "לא אמר להו ולא מידי", דמשה רבינו לא אמר להם בזה אפילו מילה אחת! והתמיהה היא גם מצד בני: כיצד הסכימו אז בני "לנוח", ולא תבעו ממשה שיאמר להם משהו (לכה"פ) בנוגע לקבלת התורה!

ובפרט, שזו לא היתה כזו "טירחא דאורחא" גדולה בכדי שתגרום כזו חלישות גדולה - מכיון: (א) מרפידים להר סיני, המרחק אינו כה גדול. (ב) עצם ההליכה לא היתה כרוכה בטירחא יתירה, דהרי ענן הכבוד הלך לפניהם ו'כל הנמוך מגביהו וכל הגבוה משפילו', ובמילא, היתה ההליכה במישור. (ג) ר"ח סיון היה ביום ראשון (או ביום ב'), בסמיכות ל'מנוחה שלמה' דיום השבת. ועפ"ז גדלה התמיהה עוד יותר: מדוע היתה אצל בני כזו חלישות, עד שלא יכלו לשמוע אפילו מילה אחת בנוגע לקבלת התורה?

ג. וי"ל הביאור בזה:

במילים "חולשא דאורחא" אין כוונת חז"ל לחלישות הגוף מחמת הליכה גשמית כפשוטה, אלא (בעיקר) לחלישות רוחנית, מצד ההליכה הרוחנית ב'דרך' שעשו אז בני.

דהיינו, ה'מסעות' שעשו בני ישראל בצאתם ממצרים, לא היו רק הליכה כפשוטה, אלא גם ובעיקר הליכה רוחנית ועליה בעבודת השם. וכמ"ש בספרים (זהר חדש ר"פ יתרו) שבהיות בני במצרים היו שקועים במ"ט שערי טומאה, ובכל יום מימי הספירה היתה העליה מאותם שערים, ועד שנהיו ראויים לקבלת התורה.

והנה, כל העליות דה'מסעות' היו באופן מסודר - עליה מדרגא לדרגא, משא"כ בעליה זו שהיתה במסע שבו באו להר סיני היתה באופן של שינוי עיקרי - דבני הלכו בה 'מרחק' גדול ברוחניות:

דהנה, אמרו רז"ל בנוגע לחניה זו "כאיש אחד בלב אחד, אבל שאר כל החניות בתרעומת ובמחלוקת". דהיינו, דבשאר כל החניות לא היתה בבני אחדות גמורה, דהיו בהם "תרעומות ומחלוקות" [די"ל שהם היו מחלוקות לשם שמים], וכשעמדו "נגד ההר", נפעל בבני חידוש עיקרי (היפך הטבע), שנתבטלו כל חילוקי הדעות ובני היו "כאיש אחד בלב אחד" - לא רק אחדות חיצונית, אלא גם בלבם היו בני מאוחדים.

ומובן, שכזו טירחא גדולה, השתדלות ויגיעה רוחנית להיות מוכנים לאחדות כזו (שנפעלה ע"י מהלך אחד בלבד), מוכרחת היתה לפעול אצל בני חלישות גדולה, ולכן "לא אמר להו ולא מידי".

ג. ובעומק יותר י"ל הביאור, ד"חולשא דאורחא", לא רק שאיננו ענין של חסרון, אלא אדרבה, זו היתה מעלה ועליה במצבם של ישראל:

דהנה, הגם שאין לשער גודל ריחוק הערך בין משה רבינו לפשוט שבפשוטים מבני", הנה כשהיו אז "כאיש אחד בלב אחד", נתאחדו בהתאחדות גמורה.

ומובן, שזהו מצד הנקודה שבלב השוה בכל בני", מן הגדול שבגדולים עד הפשוט שבפשוטים. דכשעמדו נגד ההר, נתגלתה אצלם הנקודה בלב, ועי"ז היו כולם בהשוואה. וזה היה עיקר ההכנה לקבלת התורה, כדלקמן.

ד. ההסברה בזה:

כבר דובר כמה פעמים ע"ד החידוש דמ"ת, דלכאורה הרי לימוד התורה היה כבר אצל האבות ובניהם, ועד ש"לא פסקה ישיבה מאבותינו במצרים" (יומא כח, ב), ומה נתחדש אח"כ במ"ת?

ונתבאר, שהחידוש דמ"ת הוא בכך ש"נתן לנו את תורתו", שהתורה נתנה לנו ע"י נותן התורה; קודם מ"ת 'לקחו' הלומדים את התורה בכוחם (השכל והביטול) האישי, אך בשעת מ"ת נתן הקב"ה את התורה לפי אופן וכח הנתינה שלו. [וכך נמשך גם לאח"ז, בכל עת שלומד האדם תורה, דהרי, כידוע, הקב"ה 'הכניס' עצמו, כביכול, בתורה, ומילא הלימוד הוא באופן ד"אותי אתם לוקחים"].

וענין זה קשור עם "ויחן שם ישראל - כאיש אחד בלב אחד":

דהנה, החילוקים בלימוד התורה בין אחד לשני, הנם רק בנוגע להשגת התורה, דכל אחד משיג כפי תפיסת שכלו. אך מה שע"י הלימוד מתקשרים עם נותן התורה - "אותי אתם לוקחים", הנה בזה שווים הגדול שבגדולים והקטן שבקטנים.

וענין זה קשור עם הלב דבני", ד(בנקודת ופנימיות הלב) מאירה בחי' ה'יחידה' שבנפש, שהיא למעלה לגמרי מכל שייכות להשגה וטעם ודעת.

וזוהו הביאור בכך שהאחדות ד"כאיש אחד בלב אחד" - שהיתה ע"י גילוי הנקודה שבלב - היתה ההכנה לקבלת התורה, דזה דווקא עשה אותם 'כלי' לקבל את האלקות שבתורה - "אותי אתם לוקחים".

ה. והנה, הכנה זו (ע"י האחדות ד"כאיש אחד בלב אחד") היתה רק ההכנה הראשונית, דע"י הביטול והאחדות נעשו 'כלי' לתורה, אך מכיון שתכלית התורה היא בלימוד בהבנה והשגה - היה צ"ל לאח"ז כל סדר ההכנות למ"ת.

והטעם לכך הוא, דכוונת מ"ת היא שהאדם יתאחד עם התורה, עד שהיא תהיה כל חיותו ומציאותו, ובכדי שהאדם יתאחד עם התורה, מוכרח להיות הלימוד וההבנה בשכל, דאז התורה נתפשת באדם ונעשית 'חלק' ממציאותו.

ואלו היו ב' סוגי ההכנה למ"ת:

ההכנה הראשונה היתה "ויחן שם ישראל, כאיש אחד בלב אחד" - תכלית הביטול, שפעלה בישראל אחדות, שזוהי ההכנה דכלל ישראל כאחד.

אך משני בסיון החל משה להתעסק עמהם בענין קבלת התורה, שבזה הכוונה לעניני ההכנה שפועלים בהאדם

שיהיה מציאות ראויה לקבלת התורה, שבהכנה זו היו חילוקים בין בנ"י, כל אחד לפי מדרגתו בעבודת ה'. וזהו מה שאומרת הגמרא "לא אמר להו ולא מידי משום חולשא דאורחא" ה'אורחא' - ההליכה הרוחנית שהביאה לכך שכל ישראל יתאחדו, זהו קשור עם 'חולשא' (למעליותא), החלישות והביטול של בנ"י. ובהתאם לזה - לא אמר להו ולא מידי: הכנה זו לא היתה קשורה עם אמירה, אלא אדרבה - עם ענין של "לא אמר" - שתיקה וביטול. ולאחרי שהיו מוכנים כבר מבחינת הביטול, נדרש מהם לעזוב את עבודת הביטול ולהתעסק בהכנות האחרות לקבלת התורה, מכיוון שדווקא עי"ז מתמלאת התכלית של התורה - היחוד ד"אותי אתם לוקחים", כנ"ל.
(ע"פ לקוטי שיחות חלק כח עמ' 7 ואילך)

וכבסו שמלותם

ערב חג השבועות תקנ"ז אמר כ"ק אדמו"ר הזקן תורה: "וקדשתם היום ומחר": "וקדשתם היום ומחר" - זהו מלמעלה, אבל "וכבסו שמלותם" - זה צריך לעשותן בכוחות עצמאיים. וביאר כ"ק אדמו"ר הצ"צ: "וקדשתם" נאמר למשה, ואתפשטותא דמשה שבכל דרא ודרא - והם באפשרותם לקדש את היום והמחר; אך נוסף לזאת צריך להיות "וכבסו שמלותם" - לבושי מחשבה דיבור ומעשה, וזאת צריך לעשות בכוחות עצמאיים.

(לוח היום יום - ה סיון)

עליונים ירדו ותחתונים יעלו

”שינה של עצרת עריבה” – הכיצד?

ביאור מה דאיתא במדרש שבלילה שקודם מ”ת היו בני” שקועים בשינה
”לפי שינה של עצרת עריבה והלילה קצרה”, דלכאורה זהו תמוה. בשחה
זו מבאר רבנו ההו”א דבג”א ואת טעותם – ע”פ ביאור כללות החידוש דמ”ת
”עליונים ירדו לתחתונים ותחתונים יעלו לעליונים”.

א. במדרש (שהש”ר פ”א, יב ב) מסופר, שבלילה שלפני מתן תורה היו בני ישראל שקועים בשינה - ”לפי שינה של עצרת עריבה והלילה קצרה”, ואפילו ”פורטנא” - מין יתוש - לא עקץ אותם. לפנות בוקר, כשרצה הקב”ה לתת להם את התורה, מצאם ישנים, והיה צורך לעוררם ולהקימם משנתם.

ב. הר”ן במסכת פסחים (בסופה) כותב, שכאשר שמעו בני ישראל שביום החמישים מיום יציאתם ממצרים יעמדו הם לפני הר סיני ויקבלו את התורה, התעוררה בליבם תשוקה עצומה לקבלת התורה, עד שברוב תשוקתם התחילו למנות את הימים הנותרים עד ליום בו יקבלו את התורה בהר סיני. מתוך תשוקה גדולה זו, עבדו בני ישראל במשך ארבעים ותשעה ימים, להכין את עצמם בכדי להיות ראויים לקבל את התורה.

לאור האמור, נראית שנתם של בני ישראל בלילה שלפני קבלת התורה, כדבר תמוה ביותר. כיצד יתכן שבלילה האחרון שלפני מתן תורה, לאחרי ההכנה הרבה במשך ארבעים ותשעה ימים, שכבו בני ישראל לישון? כיצד יכלו

בני ישראל לשכב לישון, לאחר ארבעים ותשעה ימים בהם התעלו והזדככו לקראת קבלת התורה, מתוך רגש השתוקקות וציפיה ליום זה!?

ג. בתניא קדישא מבואר, כי אינה דומה דבקות הנשמה באלקות כפי שהיא למעלה, לדרגת הדבקות אליה יכולה הנשמה להגיע בהיותה מלובשת בגוף. הנשמה המלובשת בגוף אינה יכולה להדבק באלקות כפי שהיתה טרם ירידתה לעולם הגשמי, משום שהגוף הגשמי בו היא מלובשת, אינו יכול להכיל בתוכו דבקות נעלית כל כך. בשעת השינה מתפשטת הנשמה מגשמיות הגוף והעולם, ועולה למעלה לשאוב חיות מיוחדת (בגוף נשאר הארה מצומצמת ביותר מחיות הנשמה). לכן, בעת השינה משיגה הנשמה השגות גבוהות ביותר, אותם היא אינה יכולה לקבל כאשר היא מלובשת בגוף גשמי.

מסיבה זו, שכבו בני ישראל לישון בערב מתן תורה, ברצונם להתעלות ולהתקרב לאלקות ללא ההגבלות הנובעות מהתלבשות הנשמה בגוף. דוקא משום רצונם להתכונן כדבעי לקבלת התורה שכבו לישון, בחשבם כי ההכנה הראויה לקראת הגילויים הנעלים שיתגלו להם במתן תורה היא התפשטות הנשמה מהגוף ודבקותה הנעלית באלקות.

כך גם מתפרשים דברי המדרש - "שינה של עצרת עריבה והלילה קצרה": ככל שיתייגע האדם בעבודתו הרוחנית בעת היותו ער - כאשר הנשמה מלובשת בגוף, כך תגדל העליה אליה תגיע הנשמה בשעת השינה. לאחר סיום עבודת ההכנה בארבעים ותשעה הימים, היה ה'לילה' קצר - נותר רק מעט מחושך העולם וההסתרה על אלקות, ולכן היתה שנתם של בני ישראל 'עריבה' - בשינה הבאה לאחר עבודת הכנה רבה ניתן להגיע לדרגות עליונות גבוהות ביותר.

ואכן, בשינה זו התעלו בני ישראל לדרגות עליונות, עד שמגודל העילוי שנפעל בהם, אפילו בעלי החיים שסביבם לא הפריעו אותם משנתם.

ד. אך, לאמיתו של דבר, אין זו ההכנה הראויה למתן תורה, כדלקמן.

החידוש שנפעל במתן תורה לעומת קיום המצוות שלפני מתן תורה הוא, שבכוחו של יהודי להחדיר את האלקות בגשמיות העולם. לפני מתן תורה, החפצים הגשמיים בהם קיימו את המצוות לא נעשו קדושים, כלומר, אור הקדושה לא חדר לתוך מציאות העולם הגשמי. במתן תורה ניתן הכוח לזכך ולהעלות את המציאות הגשמית לאלקות. בקיום מצוות בחפצים גשמיים, נעשה העולם כלי ראוי להתגלות האלקות.

במתן תורה התחדש, כי בעבודה ברוחניות בלבד לא די, ואדרבה, תכלית העבודה היא להפוך את העולם הגשמי עצמו ולפעול בו זיכוך והתעלות - על ידי קיום מצוות ה' בגשמיות העולם. לפיכך, ההכנה למתן תורה צריכה להיות העבודה עם הגוף ובתוכו, ולא התפשטות מהגשמיות.

מטעם זה, מנהג בני ישראל להיות ערים בכל שנה בליל חג השבועות - זמן מתן תורתנו - ולעסוק בתורה, בכדי לתקן את שנתם של בני ישראל בליל מתן תורה (ראה מג"א ר"ס תצד). תכלית העבודה היא לפעול במציאות העולם ובגוף הגשמי, ולא די בהתעלותה של הנשמה לבדה (שינה).

(ע"פ לקוטי שיחות חלק ד עמ' 1025 ואילך)

זמן מתן תורתינו

”תנה הודך על השמים” – טענת המלאכים ותשובת משה ע”כ

”בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת . . מה לילוד אשב בינינו . . תנה הודך על השמים” – שקלא-וטריא בביאור טענת המלאכים מדין בר מצרא, וביאור תשובת משה – מדוע באמת אין כאן דין זה.

בין עמים אתם שרויין שעובדין עבודה זרה (ועד”ז ענה להם משה בנוגע ליתר הדיברות): כלום אתם עושים מלאכה . . משא ומתן יש ביניכם . . אב ואם יש לכם . . קנאה יש ביניכם יצה”ר יש ביניכם . . מיד הודו לו להקב”ה וכו”.

ומבואר בספרים, שיסוד טענתם - ע”פ הלכה – של המלאכים ”תנה הודך על השמים” הוא הדינא דבר מצרא:

הדין הוא (ב”מ קח, א), שכאשר אדם רוצה למכור

א. אודות מתן תורה מסופר בגמרא (שבת פח, ב):
”בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקב”ה רבש”ע מה לילוד אשה בינינו. א”ל לקבל תורה בא. אמרו לפניו חמודה גנוזה שגנוזה וכו’ אתה מבקש ליתנה לבשר ודם, מה אנוש כי תזכרנו וגו’ תנא הודך על השמים. א”ל הקב”ה למשה החזיר להן תשובה וכו’. אמר לפניו רבש”ע תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה אנכי ה’ אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים. א”ל למצרים ירדתם לפרעה השתעבדתם תורה למה תהא לכם. שוב מה כתיב בה לא יהי לך אלקים אחרים,

הרי משה קיבל תורה מסיני לא רק לעצמו אלא לכל בני ישראל?

יש מפרשים שתירצו:

(א) שכל בני ישראל הם בני מצרא לתורה, כי נשמות בני ישראל "גזורות מתחת לכסא הכבוד".

(ב) בשעת מתן תורה היו כל בני ישראל שותפים להקב"ה, מצד זה שקבלו עליהם מצות שבת במרה (לפני מתן תורה), וארז"ל "כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו וכו' כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית".

ג. אבל - צ"ע בכל התשובות המוזכרות לעיל, כי העיקר חסר מן הספר - באף אחד מהביאורים דלעיל אינו מובא מענה משה רבינו עצמו למלאכים.

ואדרבה: בשלשה התירוצים האחרונים משתמע, לכאורה, להיפך מטענת משה רבינו: בתירוצים אלו מודגש עד כמה משה (וכאר"א) קרובים) להקב"ה, שייך לשמים, ושותף להקב"ה; ומהגמרא משמע להיפך: שהתורה קשורה עם ירידה למצרים וכו'; הדגשת הגשמיות של הלוקח, ועד ל"קנאה", "יצה"ר" וכו'.

ד. כן מוקשים גם שני התירוצים הראשונים (נוסף על התמי' הכללית הנ"ל):

(א) בתירוץ הא': זה שאין במטלטלין דינא דבר מצרא הוא משום שכל הטעם דבר מצרא - שיוכל לאחד את שדותיו במקום אחד - אינו שייך במטלטלין, כי מטלטלין אפשר לקנות במקום רחוק ולהביא למקומו. טעם זה לא שייך לגבי התורה - התורה היא דבר שהיא אפשר להשיגה בשום מקום.

(ב) בתירוץ הב': על התורה מצינו ג' לשונות: (א) "ירוש"ה" - כדכתיב "תורה צוה לנו משה מורשה וגו'". (ב) "מכירה" - כמרז"ל "אמר הקב"ה לישראל מכרתי לכם תורתי כו'". (ג) "מתנה" - כמחז"ל "ג' מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל תורה כו'". וכנוסח התפלה: זמן

את שדהו, יש לבר מצרא שלו, השכן שלו, זכות לקחת את השדה מהלוקח, משום שזו טובה לבר מצרא שיהיו שדותיו ביחד ולא מפוזרים והתורה אמרה "ועשית הישר והטוב בעיני ה'". וזאת היתה טענת המלאכים: כיון שהתורה היא גנוזה, כלומר, נמצאת במרום (בשמים), והם נמצאים בשמים, חל עליהם הדין של "בר מצרא" לקבל את התורה, ולכן - "תנה הוודך על השמים".

[ועפ"ז מובן איך רצו המלאכים לקבל את התורה והרי כבר כתוב בה "צו את בני ישראל", "דבר אל בני ישראל" (וכי"ב) - כי הדין דבר מצרא הוא, שגם לאחרי המכירה, יש בכח הבר מצרא לסלק את הלוקח מהשדה ונותנים את השדה לבר מצרא].

ולהפרכת, טענת המלאכים מצינו במפרשים כמה תירוצים - ומהם:

(א) דינא דבר מצרא שייך רק בקרקע ולא במטלטלין, ותורה איננה קרקע.

(ב) דינא דבר מצרא הוא רק במכירה, ולא במתנה, והתורה ניתנה במתנה.

(ג) בני ישראל קרובים להקב"ה, כמש"נ "מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו". זאת ועוד: בני ישראל הם "בנים למקום", ובנוגע לקרובים, (ועאכו"כ) בנים, לא חל הדין דבר מצרא.

(ד) על משה רבינו נאמר שהי' "איש האלקים", ומבואר במדרש "מחציו ולמטה איש מחציו ולמעלה האלקים", וא"כ הרי שגם משה רבינו הי' "בר מצרא" לתורה שהיא בשמים.

(ה) על הפסוק "ויעמוד העם על משה מן הבקר ועד הערב" אמרו חז"ל, שמשה רבינו הי' "דן דין אמת לאמיתו" ו"כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית". והדין הוא, שאם הלוקח הוא שותפו של המוכר לא חל עליו דינא דבר מצרא.

ג. לכאורה יש להקשות על ב' התירוצים האחרונים:

משא ומתן . . . אב ואם יש לכם" משמע, שמענה משה למלאכים הוא (לא כ"כ מצד הענין של מלחמת היצר, אלא) מצד כללות הענין, שחלק הפשט והעשי' שבתורה לא שייך במלאכים].

1. והביאור בזה :

תכלית התורה הוא, שע"י נפעלת ומתממשת כוונת הבריאה של "נתאוה הקב"ה להיות לו (ית') דירה בתחתונים". וידוע הדיוק בלשון "דירה", שכשם שהאדם נמצא בדירתו עם כל עצמותו, כך נתאוה הקב"ה שעצמותו ית' תהי' נמשכת ב"תחתונים". וענין זה נפעל ע"י התורה, כי ע"י התורה "אותי אתם לוקחים".

ומצד זה מופרכת טענת המלאכים מדינא דבר מצרא: הדין הוא, שאם הבר מצרא רוצה את הקרקע בשביל לזרוע אותה, והלוקח רוצה את הקרקע על מנת לבנות לו בית, נותנים את השדה ללוקח, משום ש"ישוב עדיף ולית בה משום דינא דבר מצרא". ועד"ז בעניינינו: כיון שתכלית הכוונה בנתינת התורה הוא, לעשות לו ית' דירה ("בית") בתחתונים, שוב נופלת טענת המלאכים מצד דינא דבר מצרא.

וזהו מה שמשא רבינו סח להם "למצרים ירדתם . . . כלום אתם עושים מלאכה . . . משא ומתן יש ביניכם וכו': התורה שייכת לבני ישראל כי זה קשור לישובו של עולם, עוה"ז הגשמי (בין עמים . . . קנאה יש) דוקא (כי התורה ניתנה בשביל לעשות לו ית' דירה בתחתונים).

ז. זה שהתורה לא ניתנה למלאכים, אין זה מצד זה העליונים אינם זקוקים להמשכת העצמות שע"י התורה - כי גם בעולמות העליונים מאיר בהם מצד עצמם רק הארה מאלקותו ית', והארה זו היא "ירידה מאור פניו ית' (עיין תניא פל"ו);

אלא שע"י עבודת התחתונים נפעל המשכת העצמות, "דירה לו ית' גם בעליונים, ובכל סדר ההשתלשלות;

מתן תורתנו. וג' לשונות אלו מורים על ג' אופנים של שייכות התורה לבני ישראל, כמבואר בכמה מקומות וא"כ, כיון שיש לתורה גם דין ד"מכר", הרי כבר בה שייך דינא דבר מצרא.

ה. תירוץ נוסף מצינו (המתאים לכאורה ללשון הגמרא בהקדים ביאור המפרשים שטענת המלאכים היתה על חלק הסוד שבתורה: גם המלאכים יודעים שלחלק הפשט (עשי') שבתורה אין לה שום שייכות. ובמילא היתה טענתם מצד דינא דבר מצרא על חלק הסוד. ומכיון שלבני ישראל ניתנה כל התורה, והמלאכים יכלו לקבל רק חלק אחד - הנה הדין הוא ש"מכר כל נכסיו לאחד לית בה משום דינא דבר מצרא".

וגם יש דין נוסף בבר מצרא, שאם הבר מצרא צריך את הקרקע להרוחה והלוקח צריך אותה משום ש"דחיקא לי' שעתא", לא חל במקרה זה הדין דבר מצרא. וכן הוא בנד"ד: זה שבני ישראל זקוקים לתורה הוא בדוגמת "דחיקא לי' שעתא", כי התורה היא החיות של בני ישראל ("הם חיינו"), וע"י התורה יכולים להתגבר על היצה"ר כמרז"ל "בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין"; משא"כ המלאכים שרצו את חלק הסוד שבתורה, ולהם אין יצה"ר, הרי זה ע"ד להרוחה.

אבל גם בתירוץ זה צ"ע: זה שמשא רבינו ענה "למצרים ירדתם כלום אתם עושים מלאכה . . . מר"מ . . . אר"א . . . יצה"ר יש בינכם" - שלמלאכים אין שייכות לחלק הפשט והעשי', שבתורה, לא הי' בגדר חידוש לגבם, המלאכים ידעו זאת היטב ולכן כבר לכתחילה בקשו רק את חלק הסוד שבתורה. והתירוץ על זה ש"מכר כל נכסיו לא' לית בה משום דינא דבר מצרא", או שהתורה היא חיותם של בני ישראל - אינו מוזכר אפי' ברמז בדברי משה ?

[וזה שהתורה היא "דחיקא לי' שעתא" לגבי בני ישראל מצד מלחמת היצר הוא הסבר של המצב ש"יצה"ר יש ביניכם"; אבל מלשון תשובת משה רבינו והאריכות בזה "כלום אתם עושים מלאכה . . .

ההשתלשלות.

ביאור טעם לדבר: כח העצמות שבתורה מתגלה בפועל רק בעבודת הנשמה המלובשת בגוף גשמי ובמיצרים וגבולים של עוה"ז. הנשמה יורדת לעולם "מלא קליפות וס"א שהן נגד הוי' ממש", ובעולם זה עצמו נלחמת היא ביצה"ר, גוברת על כל ההעלמות והסתרים, ומהפכת חשוכא לנהורא; ענין זה – אתכפיא ואתהפכא של קליפות "שהן נגד הוי' ממש" לענין של קדושה - הוא ענין של חידוש, עושים מה"יש" (ישות) – אין, וכח ההתחדשות הוא בעצמותו ית' שהוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא (לחדש) יש מאין, והוא נותן את הכח לעשות מיש אין.

וגם מעלה זו של כח ההתחדשות מרומזת בתשובת משה - "אב ואם יש לכם":

ידוע שענין ההולדה הוא מעין ההתחדשות מאין ליש, שלכן הוא רק בכח הא"ס. וכח זה אין במלאכים; וזה הי' טענת משה, שכח ההתחדשות נמצא רק בנשמות ישראל למטה, שע"י עבודתם הם "מולידים" - לוקחים ענינים תחתונים ועושים מהם (וע"ז מכל סדר ההשתלשלות) דירה לעצמותו ומהותו ית'.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק יח עמ' 28 ואילך וע"ש כל המ"מ וציונים לענינים המתבארים בשיחה זו)

וכידוע המשל בזה: שכאשר רוצים להרים בנין אזי צריך להרימו מן חלקים התחתונים שבו דוקא, כי אם יגביהו "מאמצע כו' לא הי' מגבי' התחתונים".

לכן נתן הקב"ה את התורה דוקא למטה בעוה"ז "התחתון כו' שאין תחתון למטה ממנו", כי דוקא ע"ז מתעלה כל ה"בנין" של סדר ההשתלשלות.

וזהו גם מה שמשה רבינו הדגיש בתשובתו "קנאה יש ביניכם יצה"ר יש ביניכם" - בשביל להדגיש את ענין התחתון שבעולם "התחתון במדרגה שאין תחתון למטה ממנו בענין הסתר אורו ית' כו' עד שהוא מלא קליפות כו'.

ח. ועדיין צריך ביאור: אמנם, כדי לעשות לו ית' דירה בתחתונים צריך את התורה כאן למטה - אבל אין זה מיישב את טענת המלאכים מצד דינא דבר מצרא: סוף סוף הם בני מצרא והם רוצים לעשות "דירה" ("בית") - עכ"פ - בעליונים?

ובהכרח לומר, שענין הדירה לו ית' - המשכת העצמות - אינו יכול להתממש כלל (אפי' לא בעליונים) ע"י עבודת המלאכים; דוקא ע"י עבודת התחתונים יש את היכולת להמשיך את עצמותו ית' ובכל סדר

עת רצון למעלה

חג השבועות הוא זמן עת רצון למעלה, וה' יתברך מטריד את המקטרג על עם ישראל כדוגמת הטרדתו בשעת התקיעות בראש השנה ויום הקדוש דצום הכיפורים.

כלומר, אשר חג השבועות הוא זמן המוכשר לעשות הכל לטובת לימוד התורה והעבודה ביראת שמים, וכן להתעסק בתשובה בהנוגע לתורה באין מפריע משטן המקטרג כדוגמת זמן התקיעות בראש השנה ויום הקדוש דצום הכיפורים.

(ממכתב כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע - אג"ק ח"ה עמ' עח)

מוגש לרבבות העולים לרגל לשריד בית
מקדשנו – הכותל המערבי בזמן מתן תורתנו
ה'תשס"ה ע"י

כולל חב"ד
לצדקת רבי מאיר בעל הנס